

STORTINGET

Innst. 207 L

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 133 L (2018–2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven (verdighrensene)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i reglene som fastsetter verdighrensene i tvisteloven for obligatorisk forlikrårdsbehandling, behandling etter småkravprosess og ankeadgangen i saker om formuesverdier. Verdighrensene har stått uendret siden tvisteloven ble vedtatt i 2005, og foreslås hevet i denne proposisjonen. Det foreslås at verdighrensene fortsatt skal fastsettes ved et kronebeløp. Ordningen med verdighrensene i form av et fast kronebeløp er godt innarbeidet, noe som er forutsigbart og enkelt å forholde seg til for alle aktører. Den grunnleggende målsettingen om proporsjonalitet mellom tvisten og tvisteløsningen som ligger til grunn for verdighrensene, kan etter departementets oppfatning ivaretas på en tilfredsstillende måte ved at grensene vurderes fra tid til annen.

Før en sak om formuesverdier kan tas til behandling i tingretten, skal forlikrådet behandle saken, såfremt den aktuelle sakstypen er omfattet av forlikrådets kompetanse. Verdighrensen for krav om forlikrårdsbehandling i saker om formuesverdier foreslås hevet fra 125 000 kroner til 200 000 kroner. Ut over en oppjustering ut fra økningen i pengeverdien har forslaget til formål at det i noen flere saker legges til rette for et meklings- og tvisteløsningstilbud som er billigere både for partene og for samfunnet, og som utgjør et tilbud til par-

ter med begrenset økonomi. Forslaget vil også bidra til en avlastning for tingrettene. Det foreslås en tilsvarende heving av verdighrensen for forlikrådets domskompetanse.

I tvisteloven kapittel 10 er det gitt bestemmelser om domstolsbehandling i form av småkravprosess. Småkravprosessen er den ordinære behandlingsmåten for små krav i saker for tingretten. Bestemmelsene i kapittel 10 legger opp til en raskere og mer summarisk saksbehandling enn allmennprosessen, og det gjelder begrensninger for hvilke sakskostnader som kan kreves erstattet. På denne måten bidrar småkravprosessen til å lette tilgangen til domstolene, slik at man ivaretar den enkeltes behov for å få håndhevet sine rettigheter, jf. tvisteloven § 1-1 første ledd. Prosessformen er samtidig et utslag av proporsjonalitetsprinsippet: Saksbehandlingen og kostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning, jf. § 1-1 annet ledd fjerde strekpunkt og § 10-1 første ledd. Verdighrensen for behandling etter reglene om småkravprosess foreslås hevet fra 125 000 kroner til 250 000 kroner. Forslaget har til formål å sikre at saksbehandlingen og kostnadene, både for partene og for samfunnet, står i et rimelig forhold til sakens betydning og tvistesummen. At flere saker kan behandles på en forenklet måte og med sakskostnader som står i et rimelig forhold til sakens betydning, bidrar til å sikre en reell tilgang til domstolene.

Etter tvisteloven § 29-13 første ledd skal anke over dom i sak om formuesverdier fremmes for lagmannsretten dersom ankegjensstandens verdi er 125 000 kroner eller høyere. Saker om formuesverdier der ankegjensstandens verdi er lavere enn 125 000 kroner, kan bare fremmes etter lagmannsrettens samtykke.

Ved vurderingen av om det skal gis samtykke til å fremme anken, skal det blant annet tas hensyn til sa-

kens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved avgjørelsen eller ved behandlingen av saken, jf. tvisteloven § 29-13 første ledd annet punktum. Oppregningen er ikke uttømmende, og det er meningen at retten skal gjøre en bred vurdering av om samtykke skal gis.

Det foreslås at ankesummen i saker om formuesverdier heves fra 125 000 kroner til 250 000 kroner. Forslaget begrunnes særlig med hensynet til proporsjonalitet mellom kostnadene ved sakens behandling og ankegjensstandens verdi. Nivået for ankesummen er vurdert med utgangspunkt i det som vil utgjøre partenes samlede sakskostnader ved ankebehandlingen, og det er sett hen til at de samlede sakskostnadene for behandling i tingretten og lagmannsretten ikke bør medføre kostnader som tilsvarer hovedkravet eller mer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Zaineb Al-Samarai, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kari Kjønnaas Kjos, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, fra Sosialistisk Venstreparti, Solveig Skaugvoll Foss, og fra Venstre, Solveig Schytz, viser til Prop. 133 L (2018–2019) Endringer i tvisteloven (verdighrensene). Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen at verdighrensen for krav om forliksrådsbehandling i saker om formuesverdier heves til 200 000 kroner. Verdighrensen for behandling etter reglene om småkravprosess foreslås hevet til 250 000 kroner, og ankesummen i saker om formuesverdier foreslås også hevet til 250 000 kroner.

Komiteen merker seg at endringsforslagene har sin bakgrunn i at beløpsgrensen på 125 000 kroner for obligatorisk forliksrådsbehandling og for forliksrådenes adgang til å avsi dom har vært den samme siden tvisteloven ble vedtatt i 2005.

Komiteen viser videre til at Justis- og beredskapsdepartementet tradisjonelt har sett det som hensiktsmessig at ankesummen angis som et kronebeløp, og til begrunnelsen for dette i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 23.4.4.2, jf. punkt 15.5.3. Denne fremgangsmåten ble lagt til grunn for de konkrete endringsforslagene i høringsnotatet, både for beløpsgrensen for småkravprosess i § 10-1 annet ledd, obligatorisk forliksrådsbehandling i § 6-2 annet ledd og forliksrådets kompetanse til å avsi dom i § 6-10 annet ledd og for ankesummen.

Komiteen understreker at forslaget om å heve verdighrensene i tvisteloven vil føre til en forskyvning i saksavvikling til lavere domstolsinstanser. Flere saker

med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner vil med forslaget bli behandlet i forliksrådene. Noen færre saker vil bli behandlet i tingretten, og vesentlig færre av disse sakene vil bli behandlet av lagmannsretten etter forslaget. De sakene om formuesverdier med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner som i dag blir førstegangsbehandlet i tingretten, vil etter forslaget bli gjenstand for obligatorisk forliksrådsbehandling.

Komiteen merker seg at ved en heving av ankesummen vil færre saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner få full behandling i lagmannsretten. I 2018 var det 825 registrerte saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner som ble behandlet etter reglene om allmennprosess. Etter forslaget i proposisjonen ville disse sakene som hovedregel ha blitt behandlet etter reglene om småkravprosess. Dersom forslagene i proposisjonen vedtas, vil det trolig være færre enn 825 saker i sjiktet mellom 125 000 og 250 000 kroner, fordi det antas at noen flere av sakene vil avsluttes etter obligatorisk forliksrådsbehandling.

Komiteen understreker at de foreslåtte endringene ikke anses å ha administrative konsekvenser av betydning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at tilgang på advokat, rettslige råd og konfliktløsning i og utenfor domstolene skal være for alle, ikke kun for folk med god råd eller for næringslivet. De fleste kan komme i en konflikt i løpet av livet som gjør at man har behov for domstolsbehandling eller rettslig bistand alene. De som ikke har råd til advokat eller annen juridisk bistand, stiller svake enn de som har råd. Loven blir i realiteten ikke lik for alle, og ulik tilgang på kvalifiserte juridiske råd og domstolsbehandling bidrar til økte forskjeller i samfunnet. Flertallet viser til at Arbeiderpartiet har fremmet flere forslag i Representantforslag 152 S (2017–2018) om å styrke folks rettssikkerhet slik at de som har rett, også kan få rett.

Flertallet mener det er liten hjelp i å ha rett hvis kostnadene ved en nødvendig rettsbehandling hindrer at man får rett. Selv om samfunnet skal tilstrebe andre konfliktløsningsmekanismer, må også vanlige folk i ytterste konsekvens ha mulighet til å prøve saken sin for domstolene.

Flertallet fremhever at risikoen for å bli tilkjent betydelige saksomkostninger i en sivil sak er en utfordring for rettssikkerheten til vanlige folk. Det er behov for å iverksette tiltak for å redusere saksomkostningene ved konfliktløsning i domstolene. Dette handler ikke bare om fri rettshjelp og sakførsel til dem med svært lav inntekt. Det handler om vanlige folk, vanlige tvister og vanlige saker.

Flertallet støtter derfor forslaget til økte verdigrænser for obligatorisk forlikrårsbehandling og for småkravprosess. Flertallet vil vise til forslaget om økt bruk av småkravprosess i Representantforslag 152 S (2017–2018), som dessverre ikke fikk flertall den gangen. Flertallet vil vise til at det samtidig med denne foreslåtte lovendringen er viktig at forlikrådene og konfliktrådene styrkes faglig, og at ordninger som bidrar til økt bruk av megling og konfliktløsning utenfor domstolene, styrkes. I Representantforslag 152 S (2017–2018) ble det videre påpekt at regjeringen aktivt bør sikre at saksomkostninger reduseres også i andre typer saker, og at domstolene i større grad aktivt bør avgjøre om det har vært rimelig å pådra slike kostnader.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at forlikrådene og konfliktrådene styrkes faglig, og at ordninger som bidrar til økt bruk av megling og konfliktløsning utenfor domstolene, styrkes.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å få ned saksomkostningene, slik at risikoen for høye saksomkostninger for vanlige folk reduseres, heriblant legge til rette for en mer dommerstyrt prosess.»

«Stortinget ber regjeringen stille krav til domstolene om aktivt, i hver enkelt sak, å avgjøre om det har vært rimelig å pådra kostnadene» ved fastsettelse av saksomkostningene.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A fremmes av en samlet komité. Tilråding B fremmes av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

A.

vedtak til lov

om endringer i tvisteloven (verdigrænsene)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 6-2 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) tvistesummen er minst kr 200 000, og begge parter har vært bistått av advokat,

§ 6-10 annet ledd skal lyde:

(2) Gjelder saken formuesverdier med tvistesum under kr 200 000, kan forlikrådet avsi dom når en av partene ber om det.

§ 10-1 annet ledd innledningen og bokstav a og b skal lyde:

(2) Ved småkravprosess behandles

- a) alle saker hvor tvistesummen er under kr 250 000,
- b) saker med tvistesum på kr 250 000 eller mer dersom partene samtykker i behandling etter småkravprosess, og retten beslutter dette, og

§ 10-5 annet ledd skal lyde:

(2) Når det ses bort fra merverdiavgift, kan kostnader etter første ledd bokstav d bare erstattes med inntil 20 prosent av sakens tvistesum, likevel alltid inntil kr 2 500 og aldri mer enn kr 50 000. Merverdiavgift av kostnad som er erstattet etter første punktum, kan erstattes når ikke sakens rettsforhold hovedsakelig skriver seg fra virksomhet hos parten som er merverdiavgiftspliktig.

§ 29-13 første ledd skal lyde:

(1) Anke over dom i en sak om formuesverdier kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankeeggenstandens verdi er mindre enn kr 250 000. Ved vurderingen av om samtykke skal gis, skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken.

§ 29-13 tredje ledd skal lyde:

(3) Er avgjørelse etter første ledd ikke truffet før ankeforhandlingen, kan samtykke likevel nektes hvis det da viser seg at verdien av ankeeggenstanden er mindre enn kr 250 000.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

B.

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at forlikrådene og konfliktrådene styrkes faglig, og at ordninger som bidrar til økt bruk av megling og konfliktløsning utenfor domstolene, styrkes.

II

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å få ned saksomkostningene, slik at risikoen for høye saksomkostninger for vanlige folk reduseres, heriblant legge til rette for en mer dommerstyrt prosess.

III

Stortinget ber regjeringen stille krav til domstolene om aktivt, i hver enkelt sak, å avgjøre om det har

vært «rimelig å pådra kostnadene» ved fastsettelse av saksomkostningene.

Oslo, i justiskomiteen, den 24 . mars 2020

Lene Vågslid

leder

Emilie Enger Mehl

ordfører